

Dintre Români romano-catolici din acel colț de țară au răsărit mai târziu iesuitul Gavril Ivul (1647—1680) și un alt Ivul, care a fost prepozit mare la Alba-Iulia în sfertul al doilea al secolului trecut.

Bitay A. ✓

Ceva despre protopopul Popa Pătru din Tinăud (Bihor).

Di G. Giuglea în *Dacoromania* I, pp. 356—359 a atras atențiunea asupra harnicului protopop Popa Pătru din Tinăud (Bihor) și asupra Cazaniei lui din 1682.

D-l G. Giuglea își exprimă părerea că „Popa Pătru... a trebuit să fie un activ scriitor“, cu înțelesul de copist, dar poate și de „remanieur“ al textelor ce le-a transcris, din care se mai cunoaște un manuscris miscelaneu“ etc.¹

Părerea aceasta corespunde într-o măsură adevărului. „Tot în aceste părți (prin Bihor) s'a copiat cea mai veche traducere românească a unui Anghilest (= Octoih) și a unui Ceaslov în 10 Februarie 1685 de protopopul Petru din Tinod în Bihor, care avea un deosebit interes pentru cărțile bisericești în limba sa. Tot popa Petru din Tinod... a scris cea mai veche slujbă pentru sfințirea bisericii pe la 1673—1684, apoi Maslul la 1673 pentru popa Marcu din Săcădat, care după limbă e copia unui vechiu manuscris din veacul al XVI-lea“². Se cunosc deci mai multe scrieri de dânsul.

Popa Pătru ne spune că cartea copiată de dânsul a fost „isvodită și întoarsă pre limbă rumânească de un popă rusesc“. Acest rusism își are rădăcinile lui de sigur în faptul că la Moscva păstorise puțin mai înainte acel strălucitor vlăstar al domnilor Moldovei care a fost Petru Movilă. Nu trebuie să insist aici asupra influențelor pe care le-a avut acest mare arhieru asupra vieții bisericești și sufletești a românismului. E prea cunoscut caracterul eleno-slav cu nuanță rusească a vieții religioase a bisericii românești de prin mijlocul secolului al XVII-lea și mai știm că cel mai marcant reprezentant al acestei tendințe eleno-slavo-rusești a fost învățatul Udriște Năsturel, cumnatul

¹ DR., I, p. 359.

² Ștefan Meteș, *Istoria bisericii și a vieții religioase a Românilor din Ardeal și Ungaria*, Arad 1918, I, 372. Pentru dovedirea hărniciei lui Pătru di Meteș trimite în notă la V. Mangra, *Cercetări literare istorice*, București, 1926, nr. 11—10.

înțeleptului și cumpătatului Mateiu Vodă Basarab. Existența acestei nuanțe rusești și în literatura religioasă românească a Ardealului a arătat-o dl Iorga¹.

Și mai este de remarcat că pribeagul Domn al Moldovei, Gheorghe Ștefan, înainte de a se așeza la Stettin, a cutrierat Rusia și Ardealul și nu-i cu neputință să fi ajuns traducerea făcută de popa rusesc cu prilejul acestei pribegii a lui Gheorghe Ștefan (care și-a adus din Rusia și o țitoare) în Bihor.

Dl Șt. Meteș mai arată că prin Bihor pe atunci s'au mai făcut și în alte sate (Stracăș, Șiumugiu) astfel de scrieri².

Cum să ne lămurim această vioiciune literară românească prin părțile Bihorului? Istoria ne poate da aceste lămuriri.

Domnul izgonit din Muntenia, Constantin-Vodă-Basarab care „știă și grecește, turcește și ungurește, și-a cumpărat, cu 33 de mii de taleri, în Blaj, la 7 Maiu 1658, prin mijlocirea unui alt pribeag³ (amintitul Gheorghe Ștefan), de la principele Gheorghe Rákóczi II, cetatea Solyomkő din comitatul Bihorului, de care se țineau peste 20 de sate românești, între care și Tinodul, unde zidește o biserică nenorocitul Constantin-Vodă . . .”⁴

Prezența cu dărnicie a unui Domn român evident că a avut o influință priincioasă asupra mișcărilor sufletești ale Românilor de prin acele părți și nu-i decât cu totul firesc că protopopul popa Pătru, preotul bisericii clădite de un Domn român, să fi înjghebat și copiat cărți religioase.

Iată, legătura firească a împrejurărilor în care a lucrat cu râvnă protopopul popa Pătru.

Bitay Á.

Dicționarul în zece limbi al lui Calepinus și filologia românească.

Călugărul augustin din satul Calepio (lângă Bergamo, în Nordul Italiei), Ambrosius Calepinus (1435—1511) a scos în 1502 un dicționar latin, căruia în edițiile următoare i s'a adăogat rând pe rând câte o nouă limbă, așa că ediția din 1585 (Lyon) a ajuns să fie în zece limbi, cuprinzându-se într'însa și limba ma-

¹ N. Iorga, *Istoria bisericii românești* etc. I (Vălenii de Munte 1908), p. 337 și passim.

² *Op. cit.*

³ Peste puțin eră să vie și un al treilea: Radu Mihail (Mihnea) din Muntenia.

⁴ Meteș, *o. c.*, p. 286.